

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 11. У Сомбору, 10. Новембра 1887. Год. XIX.

СВЕЧАНИ СПОМЕН ДРА НАТОШЕВИЋА.

У недељу 25. Октобра о. г. свечано је прослављена успомена дра Ђорђа Натопшевића, Отца нове школе Србске, у Сомбору као у месту, где се особито развијала тридесетогодишња делатност његова на пољу школства Србскога.

Тога дана у 9 часова држана је свечана служба Божија, у саборној св. Ђурђевској цркви Сомборској, на којој је после сугубе јектеније чињен спомен за душу покојног добротвора народног а после службе појан је парастос, који је црква Сомборска давала. На служби и парастосу појао је умилно хармонички хор србских приправника и приправница, а присуствовали су: управитељ учитељске школе с професорима и учитељима, сва србска младеж што се овде учи, и многи отмени грађани и госпође. Сва је црква била богато осветљена и присутни су по обичају старом држали у рукама велике воштанице, које су им раздаване.

После парастоса држана је *Школска Свечаност* у славу великог педагога србског у великој дворани учитељске школе, у којој је испод иконе Св. Саве Просветитеља, стављена слика дра Натопшевића у златном оквиру.

На свечаности овој присуствовао је најпречастнији г. Љубомир Купусаревић прота са местним свештенством, најстарији сенатор сл. кр. града Сомбора обште љубљени председник општински г. Петар Вукићевић, подпредседник црквене општине г. Петар Бикар, државни школски надзорник г. Н. Греф, др. Ј. Вујић адвокат, професор гимназије г. Никола Малешевић, сви професори учитељске школе, све учитељице, скоро сви учитељи, и много отмених госпођа и господе.

Свечаност је отворена песмом З. Ј. Јовановића: „Уви се школо србска у црну ризу туге“! „красословила Видосава Тео-

доровићева приправница другога разреда. За овим одпоје приправнички лик у дивној хармонији: „Во сватџми оупокои“.

По свршетку ове духовне химне ступи на катедру Никола Ђ. Вукићевић управитељ учитељске школе и привремени главни школски референт, који је држао говор о заслугама великог покојника. Говор је тај читав сат трајао. Говорник као најискренији пријатељ и поштоватељ Натошевићев у овом говору свом представио је живо и верно велике заслуге покојникове за школу србску и за народ наш у обште и особито за србску учитељску школу Сомборску. Говор је са великом пажњом саслушан, и кад је на свршетку говорник јасним гласом ускликнуо: „Нека је слава Отцу нове школе србске, обновитељу ове србске учитељске школе, највећем Педагогу и велезаслуженом књижевнику србском дру Ђорђу Натошевићу!“ заори се са свију страна дуготрајно: „Слава му! а лик приправнички одпоје тројекратно: „Вѣчнаа паматъ“ незаборављеном и прослављеном великану србском, коју тужну песму црквену сви присутни дубоко тронути, стојећки саслушаше.

Тиме се завршила ова свечаност школска, које ће спомен сви присутни за целог живота свог верно у души својој сачувати. „Слава Натошевићу Отцу нове школе србске“!

На веки Слава!!

В.

НАШЕ УЧИТЕЉИЦЕ.

— За награду. —

(Продужење.)

Кад сам већ говорио о раду учитељице у школи и у простијем народу, сад ћу да прећем и на њен рад у отменом делу, дакле у интелигенцији народној. И овде има учитељица позива свога, а у толико ће га лакше моћи вршити, што се у овом делу чешће налази, дакле ће тако боље моћи увидити оне мане, које су заразиле и овај слој друштва нашег.

Упашће јој и овде у очи погрешност, која се у домаћем васпитању подмлатка чини, а једно са кривога схваћања и појимања. Деци се овде навалице убија природност, и место ове силом се стварају од њих луткови. У опће се овде више полаже на кретање и држање тела, него на негу душе и срца. Већином спремају мушку децу за позније удвараче, а женску за велико-светске госпођице.

За то учитељица треба често да се упусти с таким роди-

тељима у говор о васпитању, па треба да им ово онако изнесе пред очи, као што важност његова изискује. Неки им у том наведе и погрешност њиног поступања с децом, а уједно, нека им им напомене, како они треба ту свету дужност своју да врше.

Тиме ће учитељица користити, јако користити подмлатку, који се на такој нези налази, и који једино с родитељске кривице заостаје у моралном напредовању своме

Осим овога учитељици се овде пружа прилика и за многу другу врсту рада њена. Ту су разговори о оделу, о чистоћи, о вредноћи, о реду, о раду и још многи други, које не налазим да је нужно, да све споменем, јер учитељица ће их и сама моћи знати.

Но ипак ћу нарочито да нагласим овде њену дужност још за ово двоје. Прво је женска раскош, а друго, љубав према народу и оно, што с последњом у свези стоји.

С женске раскоши многи народи веома пате, а није ово ни српски народ мимоишло, као што га ни једно зло обично не мимоилази. Међу нашим отменијим женскињем ова се слабост дубоко укоренила, и учитељица већ ако и не ће моћи толико упливисати, да је сасвим искорени, али бар може порадити на томе, да је сведе на нижи степен. Код наших женскиња се у свему раскош тера, а обично све у већој мери него колико би домаћи извори могли да допусте. Ето нека се само погледи на одело и на све вођење домазлука наших отменијих Српкиња, па ће се јасно видети ово. За то ако би учитељица ма и толико успела, да раскош ову прилагоди новчаним приликама, које год дотичних породица постоје, дакле да утиче наше женскиње, се и на ово обзирају — тиме би већ много постигла. Тако би очувала многу породицу од материјалне пропасти, која врло често баш с раскоши те долази, а тиме би делотворно утицала и на општи наш материјални напредак.

Споменуо сам с раскоши и љубав према народу као једно од најглавнијега, на што учитељица и при ради у овом кругу нарочито треба да обрати своју пажњу. А треба за то, што се по родољубљу женскиња свагда најбоље може да оцени и свест целог народа с народности његовој.

Наше женскиње из интеллигентније класе већином не хаји за народ свој. Оно је према њему и кретању његовом са свим равнодушно; па и ако устане кад, да дела у корист његову, и то је само са побуда, које му спољашњи свет ствара; правог унутарњег одушевљења је у њему врло мало наћи.

У таквом немарном дремежу; учитељица мора бити оаза, која ће да оживљава и заноси ту најближу околину своју за народ и напредак његов. Она никако не сме и сама да одмахне руком, па да и она уђе у то коло нерада, већ свагда мора бити будан стражар, да нико не клоне од околине јој те. Она је ту позвана да буди, да диже и да одушевљава.

За то треба да гледи, да, ако је само могуће, оснива женска удружења, која ће имати ту свету цел, да помажу наш сиромашни народ и да и у њему самом шире свест и одушевљење за будућност његову. Овака удружења под називом „женска задруга“ постоје у неким већим местима нашим, па што не би могла баш и у ком селу. А са заузимањем учитељица би га могла основати.

(Свршиће се.)

АМАНЕТ ВАМ БРАЋО ФОНД ДР. ЂОРЂА НАТОШЕВИЋА!

II.

Када не бесмо сретни да прославимо тридесетогодишњи рад великог покојника нашег. Када не ћемо доћи до учитељске скупштине, а и сабора како неће скоро бити; покажимо да поњамо положај, у ком се налазимо, и прегнимо, не збунимо се; коракнимо напред, од тугованке никакве користи; и покажимо, да је др. Ђорђе Натошевић, био, јесте и остаје наш и нас свију учитеља: „бабо“

Одазовимо се сви до једног. Погледајмо око себе. Ено на све стране омладина се буди; па све стране пушта од себе видљиве знаке своје омладинске свести; ето народ је достојно прославио заслуге србеког гуслара Вишњића, да унесе и освежи његов му по народ користни рад. Зар ми да ћутимо? Зар да се чинимо и не вешти; зар да ћутке пређемо преко гроба нашег великог „бабе“! Зар да покажемо да га нисмо разумели, ми којима је највише говорио, ми, за које се највише старао и бринуо; Ми, којима је он отац . . . „бабо“ био!

Не, учитељство неће да призна да је др. Ђорђе Натошевић, да је „бабо“ умрљо. Др. Ђорђе Натошевић је жив, и он живи међ учитељима — децом својом. Он је жив и живиће вековечито та његова мисао погинути неће!

Јест, борче победоношче! За цео народ целог свог века радио си, цео ти је народ захвалан. Тридесет си година неу-

морно делао, зидао си зграду никада не посрнув од некога претекнут. Сретан си јер виде свом очима спасење народа!

Јошт динас и дуго ћемо са твојим „Упутством“ у руци упућивати унучад твоју, јошт ћемо дуго са твоим „Букваром“ у руци оснивати зграду онаку, каква треба да је ваљана зграда, скакву си је ти „бабо“ српском народу замишљао.

Зар малиша да ти није захвалан, што је у стању да за два ил' три месеца научи читати и писати! Зар учитељ да ти није захвасан што са ведрим челом у школу а не у менаџерију улази! Зар родитељи да ти нису захвални, што телом и духом добро однегован виде подмладак свој!

Ко да није захвалан овом и оваком великом покојнику? Реците!

Др. Ђорђе Натошевић био је карактер. Људи од карактера упливиху много на млађана срца дечија . . . Деца нас моле, ишту и траже слику свога „бабе“; хоће да га се сећају, хоће да га већ не изгубе из памети. И учитељство и школа хоће за увек да виде старешину свога у средини, хоће за сва времена да га приказују млађаном нараштају, хоће да кажу: „То је др. Ђорђе Натошевић који је подигао углед и достојанство школе и учитеља; то је човек који нас је са својим тридесетогодишњим просветним радом, изједначио светом, подигао и издигао, те полетесмо Србинским летом! То је „баба“ кога само Српски народ и Српско учитељство има. То је Србин који је српској школи учинио толико, да му равног није скоро до Св. Саве! То је слика човека, који данас седи тамо горе уз Св. Саву, па зато му ево и слику, уз слику Светог Саве приљубисмо! То је Србин какви Срби треба да буду!

Зато просветољубива српска православна општина новосадска — дико међу општинама а поносу наш — лати се и овог посла, те круниши свој започети рад, и дај нам слику нашег „бабе“ нашег војводе, дај нам га да нас соколи; школа га иште, деца га траже да им јошт скида са чела облаке; родитељи вас моле а учитељство вас преклиње: не било вам просто!

Ето вам извора и расадника за подупирање фонда, Ви нам дајте његову слику, ви сте га најбоље познавали; из ваше руке ће се и слика његова на нас осмејкиват. — Ево вам помоћи да брже остварите започети свети рад.

Аманет вам браћо фонд др. Ђорђа Натошевића!

Велики Радинци 16. Августа 1887. *Петар Стефановић,*
учитељ.

СЕДНИЦА СРБ. НАРОДНОГ ШКОЛСКОГ САВЕТА.

(Држана у Ср. Карловцима 9. и 10. Септембра.)

(Свршетак.)

Члан Школ. Савета Н. Ђ. Вукићевић подноси извештај о испитима у учитељској школи горњокарловачкој, који су по смрти покојног дра Ђ. Натошевића усљед президијалне брзојавне наредбе Преосв. г. Епископа Бачког под његовим председништвом 18. Јулија продужени и довршени. Узима се на знање.

Управе срб. виших девојачких школа у Новом Саду, Панчеву и у Сомбору подnose извештаје о стању исте школе за 188⁶/₇. годину узимају се на знање и издају се нуждна упутства за исте школе. — Светозару Дамјановићу учитељу в. д. школе у Панчеву после десетогодишње службе на истој школи одобрава се у смислу §. 7. Уредбе за Срб. в. д. Школе, децениални додатак од 1. Октобра 1887.

Управе виших девојачких школа у Новом Саду и у Панчеву подnose наставне планове за 188⁶/₇. — Узимају се са одобравањем на знање.

Архиђејезални Школски Одбор подноси извештај пок. дра Ђ. Натошевића гл. школ. референта о стању вероисповедних срб. нар. школа у Архиђејез. карловачкој за 188⁵/₆. као и предлоге о подизање школских воћњака и вртова, уједно доставља исти Одбор, да су по предлогу гл. шк. референта наредбе дотичним обштинама местним школским Одборима, и учитељима о подизању воћњака и о поучавању деце у воћарству, и о набавци нуждних учила ради строгог извршења издате. На знање узето, с тим да се приликом прегледања школа од стране гл. шк. референта бодрим оком мотрити има на извршење свију овом приликом издатих наредаба.

На предлог Е. Ш. Одбора Бачког наређево је одобрити изборе и издати декрете учитељима: Павлу Коњовићу у Станишићу, Срдану Увалићу у Лалићима, Даринки Берићевој учитељици у Д. С. Ивану, Милеви Костићевој учитељици основне женске школе у Новом Саду, Марији Милићевој учитељици салашке клисанске школе у Новом Саду, Лепосави Јовановићевој учитељици у Паланци.

Е. Ш. Одбор бачки наводи узроке из којих није могао до сада поднети извештај о стању школа у тој епархији за 1886. школску годину. Услјед тога имају се преко Е. Ш. Одбора поново позвати сви учитељи, да известије о стању школа, на печатаним табацима како за 188⁵/₆; тако за 188⁶/₇. шк. годину што скорије Епархијским Школским Одборима поднесу, како би ови до конца 1887. године Школском Савету извештаје о стању школâ за обе поменуते године поднети могли.

Е. Ш. Одбор Будимски подноси записник седнице истога Одбора држане у Сентандреји 26. Фебруара о. г. Узима се на знање.

Призив Ст. Марковића учитеља у Шумберку против пресуде епарх. Школ. Одбора Будимског, којом се он због почињених изгрета на укор и сношење истражних трошкова осуђује, одбија се, а пресуда поменутога Одбора потврђује се.

Е. Ш. Одбор темишварски подноси жалбу неколико обштинара Мокринских противу истога Одбора, што није потврдио за учитеља К. П. са

образложеним објашнењем својим о узроцима, са којих је у Мокрину неуредни избор учитеља уништен, и наређено да се по ново избор учитеља предузме. Објашнење Е. Ш. Одбора узето је на знање и жалба неколицине Мокринских обштинара, као неоснована, одбијена је.

На предлог Е. Ш. Одбора Темишварског избор Милоша Коњовића за учитеља Мокринског одобрен је и наређено, да се изабраноме учитељу декрет изда.

На упражњене две стипендије из закладе Атанасија Бале усљед расписаног стечаја пријавило се шест проситеља, који су сви гимназијски ученици. Школски Савет узевши у обзир сиромаштво добро владање и напредак у наукама дотичних ученика, ставио их је у тројну кандидацију; предложивши за једну стипендију на првом месту Ђорђа Суботељског, а за другу стипендију на првом месту П. Симоновића. Тројна кандидација има се в. кр. угар. Министарству за богочаст и јавну наставу, ради избора стипендиста поднети.

Епарх Школ. Одбор Горњокарловачки на позив овог Савета, јавља да је учитељ у Дубици Н. Ножинић, кога је цркв. општина самовољно са звања сметнула била, на своје место законитим путем повраћен, и да је у школи Дубичкој подпуни ред повраћен. Узима се на повољно знање.

Лука Јоцић књијар из Новог Сада писмено моли, да се у наклади његовој штампане књиге: „Поука о човечијем телу I. и II.“ од дра Милана Јовановића-Батута и „Граматика Српскога језика“ књига I. од Сим. Коњевића као учебне књиге у српским вероисповедним школама приме. — На образложени предлог субст. гл. референта, закључено је, да се прво дело за школску књигу у вишим девојачким школама одобри, а при том да се наложи свима црквеним општинама и школским Одборима, да то ваљано дело за школску књијницу набавити имају, а учитељима, нар. школа препоручује се, да исто дело као спомоћну књигу ради поуке о телу и о чувању здравља читају и употребљују. Друго дело под насловом „Српска Граматика“ има се за сваку школску књијницу набавити и као спомоћна књига за учитеља при настави у матерњем језику препоручити.

Исти књијар подноси по упутству овога Савета и усљед оцене стручњачке прерађано и поправљено ново издање књиге „Мађарско језикословље“ Ј. Илића и моли да се овако поправљено ново издање реченог дела одобри. — Школски Савет дозвољава да се ово поправљено дело као учебник мађарског језика у срб. народ. школама употребити може. **В.**

Оцена црквено-словенских књига,
Буквара, Часловца и Псалтира,
од МИТЕ НЕШКОВИЋА.

Званично на позив в. Школ. Савета написао Н. Ђ. Вукићевић,
управ. Српске учит. школе Сомборске.

Високом српско-народном школском Савету у Карловцима.

Високи школски Савет под бр. 191. изволио је мени доставити књиге:
„Буквар за учење црквено-словенског читања“ саставио Мита Нешковић;

— „Часловац ради вештања у црквено-словенском читању намењен народним школама сложио Мита Нешковић; — и „Псалтир словенски ради вештања у црквено-словенском читању намењено народним основним школама сложио Мита Нешковић,“ које све три књиге издала је књижара Л. Јоцића у Н. Саду. Уз то под бр. 189 III. С. достављена је мени оцена поменутих књига, коју је поднео високој Хрватско-славонској влади преч. г. Јован Петровић вероучитељ прав. младежи на државној учитељској школи у Загребу са званичном пропратницом управе те школе и одписом помонуте високе зем. владе у овом послу на вис школ. Савет управљеним под 28. Рујна пр. год. на 8148 бр.

Враћајући поменуте књижнице, и сва озго поменута званична акта, част имам најпонижније своје мњење вис. школ. Савету изјавити, да ја оцену г. Јована Петровића на поменуте три књижнице усвајам, и с њиме се слажем, а од своје стране још и следеће примедбе додајем:

I. Буквар словенски Мите Нешковића, што се спољашњости тиче штампан је на доброј артији и врло лепим писменима. Што се методичног распореда тиче, доста је добро изведен. Само држим да је излишно и неупутно било за прво читање славенско узети србске речи и реченице као што су: шта ти шушка Ида? Зашто пузиш Лизо? Чеда каже цици мицици! Много би боље било, да су за прво читање славенске речи узете што се и у србском језику налазе, као што је то у досадашњем буквару славенском, из кога је и како већи део градива за читање и разумевање, наиме цео четврти отсек узет.

Будући дакле да имамо већ од вис. школског Савета одобрени црквено-славенски буквар који је бољи од овога; то држим да нам није за сада нуждан овај други, и да га не би требало одобрити бар док се не исправи у њему све оно што би по смислу оцене г. Јована Петровића вероучитеља загребачког изменути нужно било.

II. Што се Часловца тиче, г. Нешковић одабрао је из црквеног часослова, доста добро, оно градиво што се за читање на овом степену употребити може. Само је велика штета што није најлепше предмете из часослова, а то су „изобразителна“, није у свој часловац уврстио, а на против изложио је на недељној полуноћници ипак оне од свих осам гласова, који спадају у октоих; а кад је већ могао изоставити што је хтео, са педагошког гледишта не би требало, да је други псалом из шестопсалма (37) у овај часловац уврстио.

Велике су мане Нешковићевог часловца, што је молитве без разјашњења уврстио, а баш те молитве добро су разјашњене у „Школском Листу“ од г. 1859. до 1864. Друга је мана, која се никако опростити не може, то, што скоро сви псалми који су штампани успоред са српским преводом нису разјашњени на србски, него је скоро свуда од речи до речи употребљен текст из Даничићевог превода, који се као што је познато, у многоме разликује од нашег славенског превода преведенога са стародревнога грчког превода „Библије 70. толковника“. Разлика је на много места тако грдна да сасвим противно показује од онога смисла, који се у славенском псалтиру налази, и кад би учитељи и ученици овај

превод српски употребљавали дошли би у већу забуну, што се разумевања тиче, него кад би сам славенски текст пред собом имали. Морао би човек сваки стих из дотичних псалмова наводити за доказ ове разлике и грдне забуне коју би овај часловац проузроковао, кад би се за школску књигу примио. Ја ћу само неколико таквих места овде навести. У псалму 90: реч „помошъ“ коју свако дете разуме преведена је са „заклон“; реч „кров“ која је чисто српска преведена је са „сјен“; реч „плешма“ преведена је са „перјем“; „Вешъ“ зове се у преводу „помор сријци“ преведено је са „болест“; „*василиск*“ зове се у преводу „лав“; „оуповати“ преведено је са љубити; „исполнѹ“ преведено је са „наситићу“. У псалму 103; „кожа“ преведено је са „шатор“; „*ѡ* среди камениа“ преведено је са „крзз гране“; „древа пољская“ зову се дрвета Божија“; „твар“ зове се „благо“ „безаконици зову се безбожници.“ — Ал најчудноватије преведено је: „Господи возвах тебъ“. Свако дете српско зна да то и српски значи а у преводу навалице једно за другим пет пута стоји овако: „Похити к' мени Господе!“ То је ваљда за то што у Л у т е р о в о м преводу стоји „*Eife zu mir*“.

Подобне су разлике и у следећим стиховима, и то баш онима који се најчешће у цркви поје.

У псалму 24 реч „држава“ преведена је са тајна, а то је сасвим друго; мало ниже опет се наводи да: „Скорби сердца моего оумножишася“ значи на српски: нек „разшири стегнуто срце моје“ а мало даље; „незловиви и прави приљепляхуся мнѣ јако потерпѣх тја Гди“ преведено је овако: безазлености правда нека ме чува, јер се у тебе уздам Господе.

Оволико нека буде доста за доказ, да поменути часловац Нешковићев не би служио на разумевање црквенославенског текста, него да би баш и учитеље и децу употребљење истога у забуну доводило.

(Свршиће се.)

ДОМАЋЕ ВАСПИТАВАЊЕ.

(Одговор г. М. Нешковићу.)

Нешковић ми замера и то, што сам у ред минерала уврстио ваздух и воду; али ме извињава сам у неколико, наводећи, да има *минералога*, који тако чине; него само нека је једна „*приметба*“ *више*.

На стр. 67. стоји: „Познавање места и околине“, — а г. Н. вели: „Код познавања места, *гла* и околине тражи се“... Па ни ту не наводи све верно — изоставио је н. пр. *башту*; а узео је у строгом смислу познавање земљорадње и сточарства, заната и трговине, — ма да ја кажем само то, да „варошко дете познаје најбоље онај *занат*, којим се баве његови *родитељи*, или који други сродници, или бар познаници; познаје добро *оне радње*, које му *падају* *већма* у очи (као трговина са детињим играчкама и са посланицама) или се на *далеко чују* (као ковачка радња), и које његови родитељи *чешће* *требају* те и дете воде тамо и *показују* му, како се шта ради итд.“ (стр. 68.), — и велим, да је добро, „да дете од свега тога што *више* тачно сазна“. А зар то није добро? Па и ту сам казао, да просторно схватање бива „*од шесте године* *на даље*“ (стр. 70.) — А што г. Н. вели, да се то прописује тек

за II. разред основне школе, то је слаб разлог у овом случају; јер ваљда ни он неће *забрањивати* деци, ни пре шесте године, а камоли од шесте године па даје, да *посматрају* и упознају своју кућу, и њену околину, и своје место и његову околину; — а биће ваљда и мало *разлике* између упознавања тога пре школе и онога у школи; и г. Н. неће ваљда посумњати у моје знање бар у том погледу.

На стр. 72. ја кажем, да се детету „у *шестој* години могу лако показати неке појаве светлости, звука и топлоте“; — а г. Н. је *изоставио* реч „неке“, па пошто је изређао и друге неке појаве, завршује: „Овамо, онамо, па *цела физика*!“ Па ипак, ни овамо, ни онамо, *није* цела физика, него су само *неке појаве*, које дете упознаје и само „и без нарочитог учења“ (стр. 71.)

На стр. 73. ја сам напоменуо, да деца могу *посматрати* промене „на неком *чврстом* телу“, кад се метне у воду или на ватру, и да се могу *показати* неки *метали* (као хемијски елементи), као и то, „како се *прави* (а не „постаје“) сапун, како се *пече* ракија (дакле да се то *гледа*), како се добија пиво и вино (сирће, шећер итд.“;) па онда сам казао ово: „Но, ако се за првих *шест* или *седам* година детињег живота и не пређе све, што је овде поменуто, нека се родитељи бар толико постарају, да дете навикну, да све што се јавља његовим *чулима* (виду, слуху итд.) *што тачније посматрају*“. — А г. Н. и ту нешто пита, и чуди се, — јер је и овде заменио речи „на неком *чврстом* телу“ речима „на *телима*“, те је узео све генерално, *изоставио* је реченицу, која говори о *металима*, *изоставио* је то, да се ни до краја *седме* године *не мора* прећи све оно, што сам ја навео само као *пример* (јер ваљда ће ми и г. Н. допустити, да нисам мислио, да се баш свуда и неизоставно мора *показати*, како се добијају н. пр. пиво и шећер; те баш речи итд. којима се он чуди, доказују, да се ту наводе примери.)

Код познавања облика и мера, ја говорим, како се деца радо *играју* и *забављају* *дрвцима* већ од друге па до пете године, и да је *така забава* *корисна* (стр. 77.); даље, „кад дете буде *веће* (у *петој* или *шестој* години)“, да се може упутити, да *посматра* *делове* тих дрваца, а да тачније *просматрање* тога бива „у *основној* школи“ (стр. 78); после, да се „од *шесте* *године* *почевши*“ може детету *показати*, како се *метром* *мере* *ствари* (стр. 79.), како се при том *очи* *вежбају*, и како дете „да и своје *корак* *мери*“; и најпосле, „да му се може показати $\frac{1}{2}$ и $\frac{1}{4}$ метра „до *основне* школе“; а одмах за тим завршио сам овако: „*После* *тога* неће бити тешко *показати* и *меру* за *површину* и *садржину* (квадратом и кубни метар). Ако дете то и *не схвати* довољно *пре* основне школе, *накнадиће* лако у *школи*“ (стр. 80.). — А г. Н. узима и представља све то као саму *геометрију*, и чуди се, како ја „*препоручујем*“ *мерење* „*чак* и *кубним* *метром*“ — *ваљда* *пре* *шесте* *године*! — Поред тога *замера*, „*што* се *траже* и *разломци*“, — као да деца пре 7. или 8. године нису никад *видела*, како се *јабука* *расече* на две половине, и како се свака половина *опет* *преполови*; и као да ја *захтевам*, да се овде даје *појам* о *разломцима* онако као у школи!

За познавање бројева и рачуна вели г. Н. „да је најодмереније“. То признање његово је чудно; јер баш ту је најтеже погодити праву меру; па како да сам ја баш и најтежој ствари погодио меру, а у лакшим стварима — нисам погодио?! — Па ипак и ту нисам погодио све, јер г. Н. замера, „што се од деце у петој години захтева множење“. Дотична реченица гласи овако: „Овде се може и множење показати (особито 2 пут 2); јер дете у другој половини пете године може то прилично разумети“ (стр. 85.). А на стр. 82. показао сам, како при „зидању куће од коцкица има доста и множења“, и да дете зна и само н. пр. „да има на 2 места по две коцкице“; дакле и ту сам узео за основу дечију игру, као и код познавања облика; — а то г. Н. неће да каже, нема рачуна да искаже праву истину о мојој књизи, јер онда не би имало смисла оно његово питање: „А шта ће тек да буде од ових стармалих?“ Ну овде се је „стармали“ критичар хтео ваљда само нашалити. . . .

Најпосле, тврди г. Н, да сам ја „у својој ревности обишао и Каменскога и Песталоција“. А како то, кад пре рече, да сам грешио исто онако, као и њих двојица? Или ваљда он мисли, да сам ја њих „превазишао“ у погледу на извесне захтеве? Па ни то нема смисла, јер ја бар нигде нисам захтевао то, „да се деца до навршене шесте године“ баве с првим почетцима из метафизике“ („Л. стр. 105“).

(Наставиће се.)

Број 17.

1887.

ИЗВОД

из записника главне скупштине учитељ. друштва Земунскога котара обдржаване дне 20. Листопада о. г. у Дечу: Председник Адолфо Марковић ставља следећи предлог за закључак:

„Главна скупштина учитељског друштва земунскога котара држане данас дне 20. Листопада у Дечу жали над губитком преране смрти дра Ђорђа Натшевића глав. школског референта и врховног надзорника свију вјероисповједних србских школа митрополије карловачке, најславнијег србскога педагога, *отца нове србске школе* и великога србскога књижевника, кличућ: „**Слава неумрлому дру Ђорђу Натшевићу!**“! Ову сућут сажаљења нека изволи примити достојни му насљедник и управитељ србске учитељске школе у Сомбору п. н. г. Никола Вукићевић Попраћено од скупштинара, који су стојећ слушали ову сажалницу са „Слава дру Ђорђу Натшевићу“!

За точност пописа јамчи у Сурчину
1. Студенога 1887.

Адолфо Марковић,
председник и мјестни учитељ.

ИЗВЕШТАЈ

о стању србске народне вероисповедне школе у Мартопошу од 1880—87.

Од свију просветних завода први и најважније је основна школа. У тој школи полаже се темељ свакој науци: Ту се научи ономе, без чега

човек у данашњем свету опстати не може. С тога је овака школа најважнија, за њу треба највише да се старамо, добро их уредимо, свима ученицима снабдемо и да их у добром стању одржимо. Највише треба да се старамо за уредно похађања школе. Од похађања школе зависи успех у наукама. Само редовним похађањем школе постићи ће се и добар успех у науци.

У овом месту постоји српска вероисповедна школа са два учитеља. Школа је подељена на I. II. и III. IV. разреда. Школа се издржава из политичне благајне; Школско здање је једно од најлепших зграда у месту, зидано је по најновијим прописима за здање школа. У њему се налазе две школеке дворане и стан за једног учитеља. Школске дворане су велике са високим прозорима тако удешеним, да ученицима светлост с леве стране у школу долази.

Школски намештај је у добром стању и има свега, што је у школи нужно. Само су скамије остале старе, високе и врло неудесне особито за ученике из I. и II. разреда. Надамо се, да ће се ове старе са новима изменути.

Учевних сретстава има за сваки предмет. Тако за очигледну наставу има слика, за рачун има рачунаљка и нових мера, за читање има штица и писмарица, за земљопис мапе и глобус, за природопис има природописних слика, за физику неколико најнужнијих справица.

Школска књижица има 173 к. књига. Има у њој научних, забавних и дечијих књига. Из школског фонда одређује се известна годишња свота на куповање књига. За школску књижицу претплаћени су ови листови: Школски Лист, Стражилово, Невен и Голуб.

Школски фонд износи 900 фор. Фонд овај основан је из добровољних прилога, што се у народу покупило, а множи се сваке године од прихода светосавских забава, које шк. одбор сваке године на св. Саву приређује у корист шк. фонда. Из овог фонда купује се сиромашним ученицима одело, књиге, прописи и друге за школу потребне ствари.

Ово је у кратко извештај стања наше школе. Сад ћу прећи на извештај о похађању школе.

Године 1880—81. било је за ову школу свега 196 деце. За свакидашњу школу 136, а за повторну школу 66. Свакидашњу школу похађало је 87 деце, а повторна школа ове године није држана.

(Свршиће се.)

Допис.

Босанска Градишка, 24. Октобра.

Са тужним срцем хитим вам јавити да се *Лепосава Костића* рођена Павковић учитељица у Б. Гредишци — преставила се у цвјету младости своје у 24-ој години овоземног живота!

Покојница је од порођаја обољела, и након три недеље изгуби новорођеног сина, — а за тим на недељу касније 21. Октобра у 4 сата по подне пресели се и она у вјечни живот, — оставивши за собом два нејака синчића, ожалошћеног супруга учитеља и ојађену мајку.

Покојница је родом из Сомбора, где је учитељску школу с отличним успехом свршила. Са својих врлина била је врло поштована, што се и при њеном погребу засвједочило с' многобројним присуством при спроводу како од мушких тако и од женских. И још да би већу и дуготрајнију успомену у овом грађанству покојницу задржала — дадоше грађани спровод са тјелом покојнице сликати. (Сама наша српска општина за црквени рачун наручила је десет комада, које ће разаслати другим општинама, а једна ће ради вјечите успомене у шк. дворани у оквир стављена бити.

При оцјелу толико је народа било, да их је половина и више на пољу у порти стајало; јер немаћаху мјеста у цркви. По Еванђељу изговорио је над покојницом, свештеник и администр. протпр. г. Стеван Н. Давидовић слово — из кога се такође може видјети колико је покојница врједна и заслужна била. У цркви као и ван ње, није било душе ни старе ни младе ни мушка ни женска, која није очи своје потоком суза орисило, а нарочито пак школска младеж која је из свега гласа плакала.

Као таковој нека је вјечна памјат, и лака била црна земљица, врједној, поштованој и незаборављеној покојници.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Број ученика у горњокарловачкој учитељској школи. Ове 1887/8. школске године уписало се у горњокарловачку учитељску школу 23 мушких 12 женских, свега 35 ученика. Од ових су у првом разреду 9 мушких 4 женских свега 13; у другом разреду 7 мушких 6 женских, свега 13; у трећем разреду 7 мушких 2 женске, свега 9.

У Србску вишу девојачку школу Сомборску уписало се у почетку ове школске године 77 редовних ученица и једна приватна ученица. Од ових 74 су српкиње православне вере, 1 ученица је римске, 1 реформаторске вере и 2 су израиљџанке.

Наименовања. Остоја Зјалић учитељ у Добровићу наименован је за учитеља у Вођину. Ђорђе Прерадовић свршени приправник и испитани учитељ наименован је за привременог учитеља у Путинци. Никола Шумоња наименован је за привр. учитеља у Турчевић пољу. Петар Миросављевић наименован је за учитеља у Босуту; Сава Радосављевић учитељ Пирошки наименован је за привр. учитеља у Карловчићу; Даница Славнићева досадашња привр. учитељица у Шанинци постала је права учитељица у истом месту; Богољуб Максимовић учитељ у Тошинци премештен је за учитеља у Шумановцима. Милан Обреновић учитељ у Товарнику премештен је за учитеља у Буковцу. — Зорка Кришананова свршена приправница пристављена је за привремену учитељицу на селишту Буковцу код Сомбора, а Ева Ајдуковићева свршена приправница пристављена је за привремену учитељицу на селишту Жарковцу у Сомбору. Платон Подградски бивши привр. учитељ Миличићко Обзирски изабран је за учитеља у Дески. — Душан Шикопарија бивши учитељ у Рудни пристављен је привремено за амбулаторног учитеља у селиштима Обзиру и Миличићу

код Сомбора. — Познати књижевник Србски г. Ђорђе Свитлић бивши учитељ у Старом Мајдану премештен је за учитеља у Сански Мост.

Наименовања. Симеун Коњовић испитани срб. нар. учитељ наменован је за учитеља пртања у реалци Ужичкој; Коста Берић предавач Зајечарске гимназије премештен је по молби у Велику-градешку нижу гимназију; Светозар Арсенијевић наменован је за учитеља пртања у гимназији Зајечарској. — Јован Бољарић учитељ школе теразијске премештен је за учитеља III. разреда код Саборне цркве у Београду.

Разно.

Народни добротвор. У Вршцу је 26. Септембра о. г. сахрањен Мита Јанкић Поповић бивши председник и угледни члан тамошње србске црквене општине. Он је оставио цело своје имање, које вреди на 10.000 форинти на закладу за набавку зимне одеће србској сиромашној школској деци у Вршцу. Бог да прости!

Некролог.

Др. Густав Линднер професор филозофије на кр. свеучилишту у Златноме Прагу, славни чешки и немачки писатељ преселио се у вечност $5/_{17}$. Октобра у својој 69-ој години. Он је за младости свршио гимназију у Младој Болеслави а филозофију и права у Прагу, где је и професорски испит положио. Као професор гимназије провео је 16 година у Цељу у Штајерској и ту је својим књижевним педагогијским делима изишао на глас, са којег је и за професора на свеучилишту наменован. Писао је много у чешким педагогијским листовима и од 1869. године уређивао је часопис „Педагогијум“ на чешком језику. — Између његових дела, што је на немачком језику писао спомену ћемо само знатно дело под насловом: „Encyklopedisches Handbuch der Erziehungskunde mit besonderer Berücksichtigung des Volksschulwesens“, које дело учитељству нашем особито препоручујемо.

Др. Гејза Емернци управитељ државне учитељске школе у Иглави (у Сјепушкој жупанији) славни мађарски педагогијски списатељ преминуо је у 49 години живота после дужег боловања у Будапешти 24. Окт. (5. Новембра) ове године. Покојник је учио филозофију и педагогијске науке у Јени и у Гетингену, и године 1871. као државни питомац путовао је по Немачкој и Енглеској, ради упознавања са тамошњим школама.

Петар Луцић стари учитељ србски у Новом Бечеју преселио се у вечност за време прошастих ферија школских. Био је ваљан и честит учитељ. Бог да га прости!

Светозар Тимотић учитељ качвалски преселио се у вечност у Арадгају, код свога отца Арона тамошњег учитеља србског, и сарањен је 28. Августа уз велико саучешће срба и романа становника Арадгајских.

Леносава удата Костића рођена Павковићева учитељица у Босанској Градишци преставила се 21. Октобра о. г. у цвету младости своје (види озго допис). У покојници изгубисмо једну од најбољих младих учитељица србских.

НОВЕ КЊИГЕ.

„Орао“ велики илустровани календар за годину 1888., која је преступна, има 366 дана, уз сарадњу српских књижевника уређује Стеван В. Поповић. Година XIV. У Новом Саду, издање и штампа А. Пајевића. Са насловном сликом Дра Ђ. Натопевића и сликама знатних Србаља из прошлога и садањег времена, као и слакама србских предела и градова. Цена 50 нов. или 1 динар.

Гласник српског ученог друштва. Књиге 65. 66. и 67. У Београду 1886. и 1887. У штампарији краљевине Србије. На продају у штампарији В. Валожича у Београду.

ПОЗИВ.

Господо и Браћо учитељи!

Познато Вам је да се у месту Боботи устроило учитељско удружење у сврху проширења јединога нам педагогичног српског Школског Листа који под уредништвом вреднога нам срп. педагога излази.

Савјест појединог учитеља, ако му лежи на срцу његово узвишено звање, позива га да сваким даном тражи миомирисни цветак, из кога би најслађи сок исисати могао.

Бар ако нитко а оно ми ако хоћемо савјестно у мучно — трпном раду напредујемо, треба да тај сок из проширене педагогије исисавамо, па да будемо достајна деца наших педагога отаца.

Истина има и других педагогичних листова и те савјестно учитељство држи, али неможе ни један познати потребе српског учитељства. Наш Школски Лист излазио је дваред месечно, и учитељство се лепо користило праћењем педагогичних расправица, а данас излази само једаред месечно истина опет са лепим садржајем.

Према броју учитељства мислимо да би исти лист дваред месечно излазити могао, те да би се трошкови око издавања истог подмиривати могли.

Зато ово учитељско удружење умољава и позива целокупно како српско тако и хрватско учитељство, браћу учитеље из Босне и Херцеговине, Србије, поједине општине имућније родољубе да се својски заузму око скупљања предплатника, те да би „Школски Лист“ почетком нове године 1888. дваред месечно излазити могао. Сваки од г. читалаца овога листа добро би учинио, кад би се у околини својој међу учитељством, појединим општинама и имућнијим родољубима нашао и исти лист што топлије препоручио.

Сваки заузимач око проширења листа, ако би успјех постигао скупљањем предплатника, нека се изволи обратити на Славно Уредништво

овог листа или на учитељско удружење у Боботи са ознаком колико је претплатника скупио, да би се знало уредништво оријентирати око издавања истог.

Ово учитељско удружење у пуној нади остаје да ће се сви на ово позвани, позиву овоме одазвати, и да има још срца која пламом горе за просвјету народног учитељства.

Образ се хоће.

Учитељско удружење у Боботи 24. Септембра 1887.

Драгутин Протић, парох. Глишо Шиановић, Стева Радић, Јован Хорватовић, учитељи.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ за мушку школу у Турском Бечеју. Плата је 420 фор. — 42 у име повторне школе, 25 фор. годишњег паушала и 24 фор. годишњег поклона из велепоседничке благајне; даље 4 ланца ораће земље — која ће изабраном учитељу 188⁸/₉. године на уживање предата бити; од укопа на који позван буде 1 фор. — Слободан стан са нужним просторијама и баштом и огрева колико му је потребно и са двориштем. — Изабраном учитељу спада у дужност, осим предавања школском уредбом прописаних предмета, децу у ноталном појању, певању и вртарству обучавати у цркви у певници редовно појати, и на уживање предату му башту чисто држати. Рок стечају истиче 29 Новембра т. г. по нашем календару. Молитељи имају своје добро инструисане молбенице на овдашњи школски одбор у Т. Бечеју у плаћеном писму управити. Првенство имају они који мађарски језик тачно говорити знају и који се лично представе.

— У Попинци тражи се учитељ, плата је 350 фор. стан с вртом и огрев, и 60 фор у име награде за црквено појање. Рок 30 Нов. по новом календару. Молбенице управљене на В. Хрв. зем. владу имају се поднети управи краљ. котара земунског.

— У Беловару на комуналној школи тражи се подучитељ правосл. вере с' платом 400 фор. уз 100 фор. станарине. Молбенице на Вис. Хрв. зем. владу управљене имају се преко градског поглаварства у Беловару до 3/15. Дец. поднети.

 Још само један број имамо издати, и тим ће се завршити XIX. течај Школскога Листа. Више стотина обштина и многи и. г. учитељи дуњују нам за ову а многи и за прошлу годину. С тога их озбиљно позивамо, да се што пре одуже, како би и уредништво могло своје дугове за штампање Листа подмити и рачуне своје већ једанпут завршити.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампаарија Ф. Битермана у Сомбору.